

Kurikulum i vezani pojmovi u odgoju i obrazovanju

Međuzupanijski skup za učitelje i nastavnike
latinskog i grčkog jezika

6. prosinca 2014.

Goran Hajdin

Fakultet organizacije i informatike

Sveučilišta u Zagrebu

goran.hajdin@foi.hr

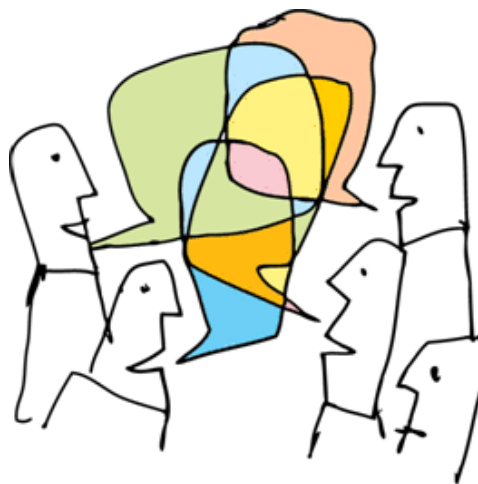
Ovaj rad licenciran je prema *Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 International License*. Da biste vidjeli kopiju ove licence, posjetite <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>.

This work is licensed under a *Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 International License*. To view a copy of this license, visit <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>.

- kurikulum i nastavni plan i program
 - nacionalni, školski, nastavni, učenički, posebni, skriveni
 - zatvoreni, otvoreni, mješoviti
 - Germanski i Anglo-saksonski

- nastava
 - područje, cjelina, tema, jedinica
 - ciljevi, zadatci i Bloomova taksonomija
 - nastavne metode
 - uloga udžbenika

1. kurikulum = nastavni plan i program
2. kurikulum \neq nastavni plan i program

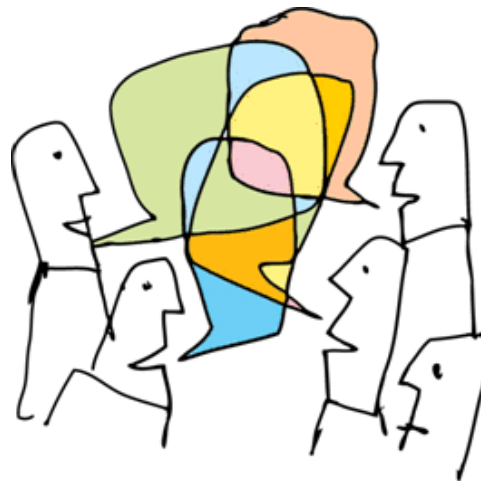

- **tradicionalno**
 - kurikulum = nastavni plan i program
- **suvremeno**
 - kurikulum \neq nastavni plan i program
 - kurikulum je širi (nadređeni) pojam
 - uključuje: ciljeve, sadržaje, uvjete učenja i poučavanja, vrednovanje
- **kurikulum** = „znanstveno zasnivanje ciljeva, zadataka, sadržaja, plana i programa, organizaciju i tehnologiju provođenja te različite oblike evaluacije učenika“

(Jukić, 2010)

Nastavni plan i program – uvod (1/2)

1. nastavni plan i program
2. nastavni plan = nastavni program
3. nastavni plan \neq nastavni program

- **nastavni plan i program** = „temeljni dokument škole koji određuje cjelokupnu nastavu i nastavno učenje”
- **nastavni plan** = „globalni pregled nastavnog sadržaja”
 - određuje: koji predmet će se učiti, kojim redoslijedom, koliko sati tjedno i godišnje
- **nastavni program** = „sadržajna operacionalizacija nastavnog plana”
 - određuje: sadržaj nastave nekog predmeta (ciljevi)

Egzemplarni pristup

- težište na primjerima (zornost, jasnoća)
- poteškoće u primjeni kod linearnog gradiva

Strukturalistički pristup

- težište na temeljnim (teorijskim) znanjima pojedine discipline

Poželjno je kombinirati egzemplarni i strukturalistički pristup.

(Jelavić, 2008)

- **kurikulum** = „znanstveno zasnivanje ciljeva, zadataka, sadržaja, plana i programa, organizaciju i tehnologiju provođenja te različite oblike evaluacije učenika“
- razine pripreme i primjene kurikuluma:
 1. nacionalni kurikulum
 2. školski kurikulum
 3. nastavni kurikulum
 4. učenički kurikulum
 5. posebni kurikulum
 6. skriveni kurikulum

(Cindrić et al., 2010; Jukić, 2010)

- temeljni dokument na razini odgojno-obrazovnog sustava pojedine države
- prema njemu se izrađuju ostali dokumenti (i kurikulumi)
- nacionalni => posebnosti i autonomija određene zemlje
- Hrvatska – NOK (*Fuchs, R., Vican, D., & Milanović Litre, I. (2010). Nacionalni okvirni kurikulum za predškolski odgoj i obrazovanje te opće obvezno i srednjoškolsko obrazovanje.*)
- NOK definira:
 - operacionalizirane ciljeve odgoja i obrazovanja (**ishodi učenja i kompetencije**)
 - općeobrazovne ciljeve za pojedine nastavne predmete i područja
 - minimalna satnica i druge kurikulumste sastavnice važne za izradu školskog i predmetnih kurikuluma

(Cindrić et al., 2010)

- **Kompetencije** znače iskazanu sposobnost korištenja znanja, vještina i sposobnosti.
- **Znanje** je ishod usvajanja informacija kroz učenje. Znanje je osnova činjenica, načela, teorija i praksi povezanih s područjem rada ili učenja.
- **Vještine** znače sposobnost primjene i korištenje znanja kako bi obavili zadaće i riješili probleme.
- kriteriji izrade NOK-a:
 - socijalna adekvatnost (odgovara potrebama suvremenog društva)
 - osnovne ljudske potrebe (zadovoljavanje temeljnih ljudskih potreba)
 - demokratske ideje
 - konzistencija (međusobna usklađenost ciljeva)

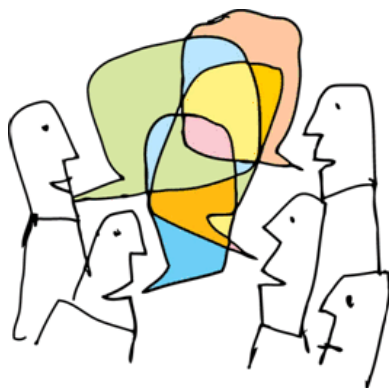
(Cindrić et al., 2010; European Commission, 2008)

- projekcija rada i života škole u sredini u kojoj djeluje
- = „cjelokupan proces odgoja i obrazovanja koji svaka škola planira za svoje učenike“
- temelji se na nacionalnom (okvirnom) kurikulumu
- sadrži i nastavni kurikulum
- sadrži: predmete koji se poučavaju, sve aktivnosti u sklopu škole, izvannastavne i izvanškolske aktivnosti, kulturu, javnu djelatnost škole, aktivnosti s darovitim učenicima i učenicima s teškoćama u razvoj

(Cindrić et al., 2010)

- dio školskog kurikulumuma
- sadrži ciljeve učenja (ishode, kompetencije), sadržaje za postizanje ciljeva, plan organizacije učenja i poučavanja, vrste i tehnike vrednovanja
- mogućnost inovacije (nastavnika i učenika)

Jeste li uključili učenike u izradu nastavnog kurikulumuma?

(Cindrić et al., 2010)

Učenčki kurikulum

- usmjeren na individualiziran pristup i razvoj učenika
- prilagođava se s obzirom na odgojno-obrazovne potrebe i razvojne mogućnosti pojedinog učenika
- **podložan naknadnim izmjenama**

Posebni kurikulum

- kurikulum za posebne (složene) situacije: kurikulum uvođenja učenika u promet, kurikulum za izlet/ekskurziju...

(Cindrić et al., 2010)

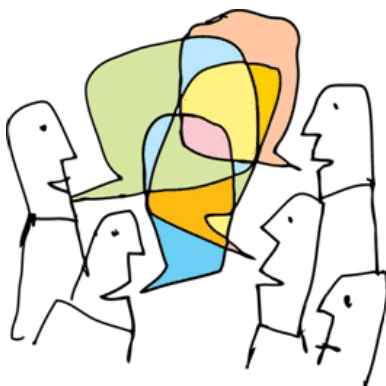
- alternativni nazivi: nepisani, implicitni, alternativni ili neregistrirani kurikulum
- odgovor na neformalan sustav škole koji obuhvaća neizrečene zahtjeve koje učenik treba ispuniti
- npr. socijalizacija, kultura, stil poučavanja, međuljudski odnosi, razredno ozračje... nisu uvijek u potpunosti definirani i izrečeni
- segmenti koje je teško u cijelosti definirati

(Cindrić et al., 2010)

- primjeri:
 - Afektivni izrazi (naučene vrijednosti, norme, stavovi i socijalne vještine nužne za uspješnu socijalnu integraciju) koji nisu propisani programom ili drugim dokumentom, a za učenika je korisno da ih se pridržava.
 - Škola djeluje na vrijednosti, stavove i navike učenika.
 - Neverbalne poruke nastavnika kojima vrijednosno interpretira kurikulum.

(Cindrić et al., 2010)

Postoji li u Vašoj školi skriveni kurikulum?

- **zatvoreni**

- detaljno propisan (nastavne teme i jedinice, ciljevi i zadatci nastave, nastavna sredstva, nastavne metode...)
- „birokratizira i konzervira odgoj i nastavu; sputava kreativnost i prirodnost ponašanja učenika i učitelja“

- **otvoreni**

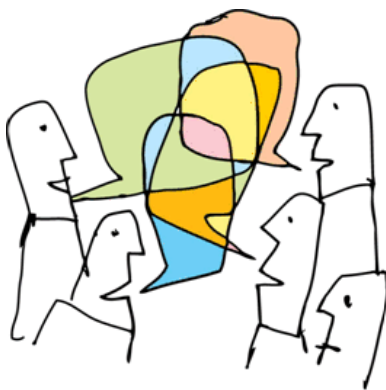
- fleksibilna metodologija izrade, sadržaja i načina rada
- sadrži okvirne upute

- **mješoviti**

- balans između pretjerane krutosti zatvorenog kurikulumuma i slobode otvorenog kurikulumuma

(Cindrić et al., 2010)

Kakav kurikulum ima Hrvatska: otvoreni, zatvoreni ili mješoviti?

Germanski

- humanistički
- usmjeren na razvoj, učenika i individualizaciju nastave
- karakteriziraju ga sloboda, samostalnost, osobnost, kreativnost
- kurikulum daje smjernice, potiče se sloboda nastavnika

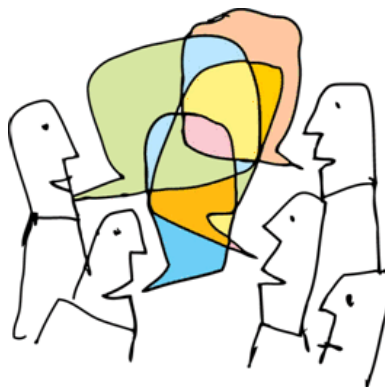
(Cindrić et al., 2010; Jukić, 2010)

Anglo-saksonski

- funkcionalistički
- usmjeren je na praksu i osposobljavanje – konačni „proizvod“ odgojno-obrazovnog procesa
- karakteriziraju ga unaprijed određeni koraci
- nastavnik je posrednik

(Cindrić et al., 2010; Jukić, 2010)

U kojem smjeru (bi željeli da) ide Hrvatska?
(Germanski – Anglo-saksonski koncept kurikulumuma)

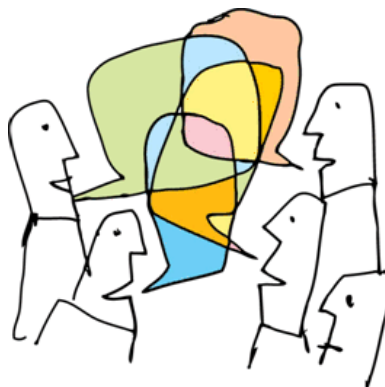

Kurikulum – trenutni izazovi

- neusklađenost krovnih dokumenata*
 - NOK
 - NP
 - ispitni katalozi
- zastarjelost NP
- kvaliteta NOK-a
- povezanost državne mature i četverogodišnjeg nastavnog procesa
- ...

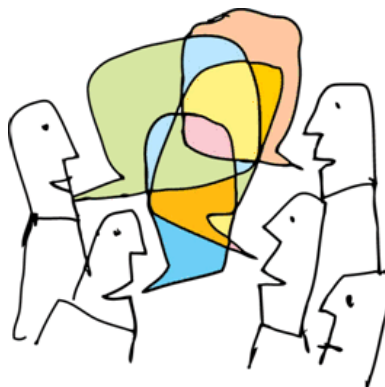
**Strategija obrazovanja, znanosti i tehnologije (2013)*

Koja je uloga nastavnika u kurikulumu?

- pratiti krovne dokumente
- pratiti recentnu teoriju
- uključiti se u rasprave
- povezati se
- organizirati se
- aktivno se uključiti u kreiranje kurikuluma

Koji je odnos između 4 pojma:
cjelina, jedinica, područje, tema?

- **predmetno područje**

- „zasebni dijelovi nastavnog programa istog predmeta“
- kreirana na temelju struke područja
- pr. matematika – aritmetika i geometrija
- mogu se obrađivati istovremeno, slijedno ili naizmjenično

- **nastavna cjelina**

- složeniji dio nastavnog programa
- povezanost središnjom tematikom koja ima zajedničku ideju
- = šira zaokružena cjelina
- pr. matematika – množenje brojeva

- **nastavna tema**

- tema je slična cjelini
- manja tema = cjelina
- cjelina se raščlanjuje na uže teme
- npr. matematika – cjelina = množenje brojeva, tema = množenje cijelih prirodnih brojeva

- **nastavna jedinica**

- opseg jednog nastavnog sata
- =raščlanjena nastavna cjelina/tema na vremensko trajanje jednog nastavnog sata

(Poljak, 1970)

- **nastavni cilj**

- određuje kretanje nastave (nastava je proces)
- ostvaruje se realizacijom nastavnih zadataka

- **nastavni zadatci**

- služe za ostvarivanje nastavnog cilja
- dijele se na: materijalne, funkcionalne i odgojne
 - **materijalni** – stjecanje znanja (usvajanje gradiva)
 - **funkcionalni** – razvijanje sposobnosti (senzornih, praktičnih, izražajnih, intelektualnih) – psihofizičke funkcije
 - **odgojni** – stjecanje moralnih, estetskih, fizičkih i radnih vrijednosti

kognitivni,
psihomotorni,
afektivni

Napišite tri materijalna nastavna zadatka.

(Divjak, 2009)

- služi za definiranje ishoda učenja: kognitivna, afektivna i psihomotorička dimenzija
 - svaka dimenzija ima svoje aktivne glagole
 - 6 razina kognitivne dimenzije: znati, razumjeti, primijeniti, analizirati, sintetizirati, evaluirati
- smjernice za kreiranje ishoda učenja (zadataka nastave):
 - ishod učenja (zadatak nastave) mora biti mjerljiv
 - izbjegavati duge i složene tvrdnje
 - izbjegavati preopćenite (nepoželjne) glagole poput: znati, razumjeti, osvijestiti, saznati, upoznati...
 - izbjegavati komparative poput „bolje” i „više”
 - svaki ishod ima samo jedan aktivni glagol

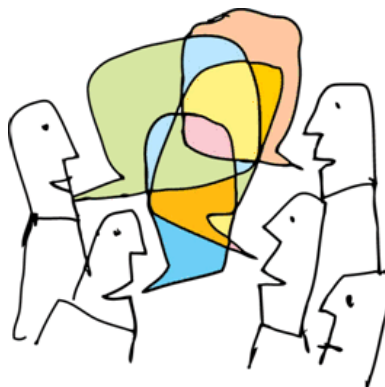
(Divjak, 2009)

- nedostatci:
 - mogu ograničiti učenje ako su ishodi definirani preusko
 - može se poticati samo niža razina znanja koju je lakše mjeriti
 - poticanje učenika da uče samo za provjeru znanja
 - ishod učenja – minimum, maksimum, optimum?

- aktivni glagoli za kognitivnu dimenziju:
- **Znanje:** definirati, prepoznati, imenovati, nabrojati, poredati, dosjetiti se, ponoviti, reći, navoditi, srediti, zapamtiti
- **Razumijevanje:** klasificirati, opisati, raspraviti, izdvojiti, pretvoriti, objasniti, pokazati, prevesti, preformulirati, sažeti
- **Primjena:** primijeniti, odabrati, demonstrirati, upotrijebiti, ilustrirati, o Primjena: primijeniti, odabrati, demonstrirati, upotrijebiti, ilustrirati, riješiti, odigrati, skicirati, planirati
- **Analiza:** raščlaniti, proračunati, usporediti, suprotstaviti, eksperimentirati, provjeriti, razlikovati, ispitati
- **Sinteza:** urediti, uskladiti, složiti, sakupiti, konstruirati, kreirati, razviti, formulirati, organizirati, planirati, napisati, predložiti
- **Evaluacija:** utvrditi, ocijeniti, vrednovati, podržati, prosuditi, argumentirati, predvidjeti, zaključiti, odabrati

(Vizek-Vidović, 2008)

Pogledajte tri materijalna nastavna zadatka koja ste napisali. Jesu li u skladu sa smjernicama za pisanje ishoda učenja?

- Različite podjele:
 - prema izvorima znanja
 - verbalne
 - vizualne
 - dokumentacijske
 - ...
 - prema oblicima zaključivanja
 - metoda analize i sinteze
 - problemska nastava
 - heuristička nastava
 - metoda indukcije i dedukcije
 - ...

Metode (Poljak):

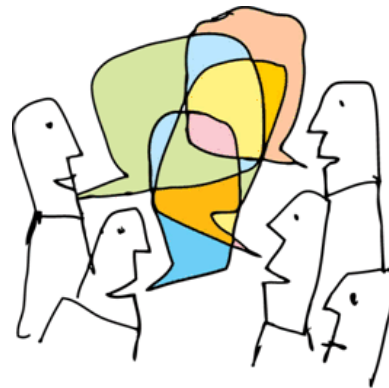
- demonstracije
- praktičnih radova
- crtanja
- pisanja
- čitanja i rada na tekstu
- razgovora
- usmenog izlaganja

+ tehnike

+ postupci

(Poljak, 1970)

Na koji način koristite udžbenik u sklopu nastave?

Savjeti za korištenje udžbenika:

- udžbenik ne zamjenjuje nastavnika
- nastavnik ne zamjenjuje udžbenik
- poticanje učenikove aktivnosti
- poticanje na rad
- korekcijska uloga nastavnika
- korištenje udžbenika gdje i kada je potrebno (odabrani dijelovi, redosljed...)
- nastavnik i učenici su organizatori i voditelji nastavnog procesa

- Cindrić, M., Miljković, D., & Strugar, V. (2010). Didaktika i kurikulum. Zagreb: IEP-D2.
- Divjak, B. (2009). Ishodi učenja u visokom školstvu. Varaždin: TIVA-FOI.
- European Commission (2008). The European Qualifications Framework for Lifelong Learning. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities.
- Jelavić, F. (2008). Didaktika. Naklada Slap.
- Jukić, T. (2010). Odnos kurikuluma i nastavnoga plana i programa. Pedagogijska istraživanja, 7(1), 55-64.
- Poljak, V. (1970). Didaktika. Zagreb: Školska knjiga.
- Vizek-Vidović, V. (2008). Ishodi učenja kao kompetencije – razina kolegija. IUOUN projekt.

Zahvaljujem na pažnji!

**Međuzupanijski skup za učitelje i nastavnike
latinskog i grčkog jezika**

6. prosinca 2014.

Goran Hajdin

Fakultet organizacije i informatike

Sveučilišta u Zagrebu

goran.hajdin@foi.hr